

Saņemto rēķinu uzrādīšana grāmatvedībā: tiesas spriedums un mācības nākotnei 2/22/24

Šajā rakstā aplūkosim tiesas spriedumu, kur Valsts ieņēmumu dienesta (VID) pārbaudē tika konstatēts, ka uzņēmuma grāmatvedībā izdevumos iegrāmatotie rēķini neatbilda Grāmatvedības likuma prasībām. Nodokļu audita rezultātā tika secināts, ka šos rēķinus nevar atzīt par grāmatvedības attaisnojuma dokumentiem, jo pretī nebija sniegts pakalpojums un rēķini nebija pareizi noformēti. Līdz ar to uzņēmumam izveidojās papildus maksājamā uzņēmumu ienākuma nodokļa (UIN) saistības vairāk nekā 5 miljoni eiro.

Uzņēmuma noslēgtais līgums ar saistītu uzņēmumu par kapacitātes pārvaldības pakalpojumiem izraisīja VID un tiesas diskusiju par šo pakalpojumu būtību un faktisko esību. Iepazīstoties ar līguma saturu, VID un tiesa secināja, ka līgumā ietvertajiem pakalpojumiem ir ļoti plašs spektrs, ieskaitot administratīvās, tehniskās, finanšu, konsultatīvās un komerciālās aktivitātes, kas vērstas gan uz stratēģisko, gan ikdienas operatīvo vadību uzņēmumā. Šāds pakalpojumu klāsts norāda uz darījuma fiktīvo raksturu, jo ir kritiski vērtējama iespējamība, ka kāds grupas uzņēmums sniedz pilna spektra kapacitātes pārvaldības pakalpojumus reālas saimnieciskās darbības apstākļos.

Audita rezultātā tika secināts, ka uzņēmums formāli iegrāmatojis noformētus dokumentus par kapacitātes pārvaldības pakalpojumu saņemšanu no saistītā ārvalsts uzņēmuma un nepamatoti samazinājis ar UIN apliekamo ienākumu. Šie darījumi tika uzskatīti par peļņas novirzīšanu (transfertcenu korekciju) saistītajam ārvalsts uzņēmumam. Saistītā uzņēmuma izrakstītie rēķini nebija parakstīti, un uz tiem nebija norādes, ka tie sagatavoti elektroniski un derīgi bez paraksta. Uzņēmums nebija tiesīgs iegrāmatot šos rēķinus, jo neizpildījās likuma "Par grāmatvedību" 7.¹ panta ceturtās daļas nosacījumi (aktuālā Grāmatvedības likuma 11. panta septītās daļas nosacījumi), pie kuriem attaisnojuma dokumentā var nebūt rekvizīts "paraksts". Turklāt šīs tiesību normas neparedz izņēmumus tādēļ vien, ka rēķinus izrakstījusi saistīta persona. Kā pamatoti norāda VID, tas tikai pastiprina secinājumu par dokumentu formālo raksturu, jo konstatētās neatbilstības nedod iespēju noteikt kapacitātes pārvaldības pakalpojumu līgumā noteikto aktivitāšu apjomu, faktisko norisi un nodošanu saņēmējam konkrētajā laikposmā.

Kapacitātes pārvaldības pakalpojumu līgumā nebija noteiktas konkrētas prasības par pakalpojumu sniegšanu, uzskaiti, pasūtīšanu, saskaņošanu vai kontroli. Līgumā nebija skaidri noteikts, kāda informācija vai dokumentācija apliecinās pakalpojuma sniegšanu, kādi dati tiks izmantoti un kā notiks dokumentu noformēšana un parakstīšana. Tāpēc tika secināts, ka līgums ir formāls un neatbilst faktiskajai situācijai.

Saistītā uzņēmuma izrakstītajos rēķinos nebija norādīts pakalpojuma apjoms, vienas vienības cena un mērvienība, kā arī atsauce uz kapacitātes pārvaldības pakalpojumu līgumu. Tādējādi rēķini nebija sasaistāmi ar līgumu un nevarēja kalpot par pamatu atlīdzības noteikšanai. Tiesa piekrita VID secinājumam, ka saistītā uzņēmuma izrakstītie rēķini nebija sasaistāmi ar kapacitātes pārvaldības pakalpojumu līgumu, jo nebija identificējamās galvenā uzņēmuma darbības, kas saistītas ar pakalpojumu sniegšanu, un nebija iesniegti pierādījumi par pakalpojumu faktiskajiem apjomiem un vērtību.

Uzņēmums norādīja un tiesa piekrita, ka formāli trūkumi darījuma dokumentos nav būtiski, ja tas nerada šaubas par darījuma faktisko norisi. Tomēr, ņemot vērā, ka lietā pastāv strīds par darījuma faktisko norisi, šo apstākļu esība jāvērtē kopsakarā ar citiem lietā iegūtajiem un vērtētajiem pierādījumiem.

Tiesa secināja, ka kapacitātes pārvaldības pakalpojumu līgums bijis formāls, lai samazinātu ar UIN apliekamo peļņas daļu. Raugoties no nesaistīta uzņēmuma hipotētiska skatpunkta, neatkarīgs

pakalpojumu sniedzējs, izrakstot rēķinu, balstās uz izmaksām, kas radušās pakalpojuma sniegšanas rezultātā, pievienojot uzcenojumu.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, gan VID, gan tiesa secināja, ka uzņēmuma grāmatvedībā veiktie ieraksti netieši apliecina, ka darījumi ar saistīto uzņēmumu nav noformēti pēc būtības un tie ir faktiski nenotikuši darījumi ar nolūku novirzīt peļņu saistītajam ārvalsts uzņēmumam. Saistītā uzņēmuma izrakstītie rēķini neatbilst Grāmatvedības likuma prasībām, un tos nevar uzskatīt par grāmatvedības attaisnojuma dokumentiem.

Secinājumi un ieteikumi, lai izvairītos no līdzīgām kļūdām nākotnē:

1. rūpīgi sastādīt līgumu, detalizēti nosakot pakalpojumu sniegšanas kārtību, uzskaiti un citas nepieciešamās darbības, kā arī nodrošināt informācijas un dokumentācijas apmaiņu;
2. kopā ar rēķinu saglabāt dokumentus, aktus vai e-pastus, kas apliecina pakalpojuma sniegšanu/saņemšanu;
3. veikt iekšējās kontroles pārbaudes, lai pārliecinātos par grāmatvedības atbilstību normatīvajiem aktiem, kā arī pārliecināties par aktīvajiem līgumiem un to, vai sniegtie pakalpojumi nepārklājas;
4. konsultēties ar juridiskajiem un grāmatvedības ekspertiem, lai pārliecinātos par līgumu un dokumentu atbilstību normatīvo aktu prasībām;
5. kārtot grāmatvedību tā, lai grāmatvedības jautājumos kompetenta trešā persona varētu gūt patiesu un skaidru priekšstatu par uzņēmuma saistībām, mantu un finanšu stāvokli noteiktā datumā, kā arī izsekot katra saimnieciskā darījuma norisei;
6. uzņēmuma vadītājs ir atbildīgs par grāmatvedības kārtošānu un rēķinu apstiprināšanu, kas nav noformēti atbilstoši Grāmatvedības likuma prasībām. Ieteicams pārskatīt esošo grāmatvedības politiku, lai pārliecinātos par tās atbilstību aktuālajām normatīvo aktu prasībām, un nepieciešamības gadījumā to aktualizēt vai izstrādāt no jauna.